

**Wymagania na stopnie instruktorskie
zgodne z uchwałą nr 43/XXXVIII Rady Naczelnej ZHP
z dnia 2 października 2016 r.
w sprawie systemu stopni instruktorskich
(wyjątki z uchwały)**

Stopnie instruktorskie wyznaczają drogę rozwoju instruktorskiego, a ich celem jest kształtowanie instruktorów-wychowawców. Odzwierciedlają wiedzę, dojrzałość społeczną, umiejętności wychowawcze i doświadczenie instruktora zgodne z ideą stopnia. Zdobywanie wyższego stopnia nie wymaga pełnienia funkcji na wyższym poziomie struktury ZHP, wymaga jednak umiejętności coraz szerszego patrzenia na działania organizacji.

Kluczową rolę w dobrym i skutecznym funkcjonowaniu systemu stopni instruktorskich odgrywają opiekunowie prób oraz komisje stopni instruktorskich. Komisje stopni instruktorskich razem z komendantami oraz innymi zespołami instruktorskimi są odpowiedzialne za tworzenie jak najlepszych warunków dla wszystkich, którzy chcą się rozwijać przez zdobywanie stopni instruktorskich. Podstawą pracy KSI musi być zaufanie, życzliwość, indywidualne podejście, otwartość i chęć niesienia pomocy zdobywającym stopnie, a jednocześnie uczciwość wobec organizacji i jej zasad - będące, wraz z merytoryczną samodzielnością komisji oraz dobrą współpracą z ideowymi i sumiennymi opiekunami, gwarancją wysokiej jakości prowadzonych prób.

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Na podstawie § 67 ust. 4 pkt 4 Statutu ZHP, Rada Naczelna ZHP określa zasady zdobywania stopni instruktorskich i wymagania z nimi związane.
2. Jeżeli w niniejszym dokumencie jest mowa o właściwym komendancie, należy przez to rozumieć komendanta hufca, chorągwi lub Naczelnika ZHP powołującego rozkazem komisję stopni instruktorskich (KSI).
3. Jeśli w niniejszym dokumencie mowa jest o właściwej komisji, należy przez to rozumieć komisję stopni instruktorskich hufca, międzyhufcową, chorągwi lub przy Głównej Kwaterze ZHP - zgodnie z przydziałem służbowym zdobywającego stopień.
4. Postanowienia niniejszego dokumentu, w których mowa o wędrowniku, członku starszyny, instruktorze, komendancie, przewodniczącym KSI, przewodniku, podharc mistrzu i harc mistrzu, stosuje się odpowiednio do wędrowniczki,

członkini starszyny, instruktorki, komendantki, przewodniczącej KSI, przewodniczki, podharcmistrzyni i harcmistrzyni.

II. ZASADY ZDOBYWANIA STOPNI INSTRUKTORSKICH

5. Stopnie instruktorskie wyznaczają drogę rozwoju instruktorskiego, a ich celem jest kształtowanie instruktorów-wychowawców. Odzwierciedlają wiedzę, dojrzałość społeczną, umiejętności wychowawcze i doświadczenie instruktora zgodne z ideą stopnia. Zdobywanie stopnia nie wymaga pełnienia funkcji na określonym poziomie struktury organizacji.
6. Stopnie instruktorskie:
 - a) przewodnik - przewodniczka,
 - b) podharcistrz - podharcmistrzyni,
 - c) harcmistrz - harcmistrzyni,są zdobywane przez członków ZHP.
7. Opiekunem próby może być:
 - a) na stopień przewodnika - podharcistrz albo harcmistrz,
 - b) na stopień podharcmistra - harcmistrz, a także podharcmistrz, który spełnia łącznie następujące warunki:
 - uzyskał zgodę właściwej KSI,
 - ma stopień podharcmistra od minimum 2 lat,
 - ma otwartą próbę harcmistrzowską,
 - jako opiekun przeprowadził i zamknął z wynikiem pozytywnym co najmniej jedną próbę przewodnikowską,
 - c) na stopień harcmistrza - harcmistrz.
8. KSI po uzyskaniu akceptacji KSI wyższego szczebla może ustalić dodatkowe wymagania stawiane opiekunom próby, opisując je w swoim regulaminie.
9. Opiekun próby musi mieć zaliczoną służbę instruktorską.

III. TRYB ZDOBYWANIA STOPNI INSTRUKTORSKICH

10. Wędrownik, członek starszyny lub instruktor decydujący się na zdobywanie stopnia zgłasza do właściwej KSI gotowość podjęcia próby.
11. KSI akceptuje opiekuna próby przedstawionego przez otwierającego próbę lub wyznacza za jego zgodą innego opiekuna próby.
12. Otwierający próbę wspólnie z opiekunem ustala program próby, który:
 - a) jest drogą dojścia do poziomu wynikającego z idei i wymagań stopnia,
 - b) zawiera dowolną liczbę zadań, które zapewniają realizację wszystkich wymagań na stopień (jedno zadanie można powiązać z większą liczbą wymagań, a jedno wymaganie może być realizowane przez kilka zadań),
 - c) uwzględnia w zadaniach aktualny poziom i doświadczenie zdobywającego stopień,
 - d) jest powiązany z planem pracy środowiska,
 - e) wiąże się z pełnioną przez niego funkcją,
 - f) określa przewidywany czas trwania próby.
13. Otwierający próbę składa wniosek o otwarcie próby wraz z jej programem do właściwej KSI. Wniosek wymaga opinii bezpośredniego przełożonego osoby otwierającej próbę.

14. Komisja po rozmowie z kandydatem i opiekunem oraz pozytywnym przyjęciu programu próby wnioskuję do właściwego komendanta o otwarciu próby.
15. Po złożeniu przez KSI wniosku o otwarciu próby właściwy komendant jest zobowiązany do podjęcia decyzji o otwarciu próby i ogłoszenia jej w rozkazie nie później niż 30 dni od daty wpłynięcia wniosku KSI.
16. KSI ma prawo:
 - a) zmienić, za zgodą lub na wniosek zainteresowanego, proponowane zadania, opiekuna próby i czas jej trwania,
 - b) przyjąć dodatkowe wymagania na stopnie, wynikające z potrzeb środowiska i programu jego rozwoju,
 - c) w uzasadnionych przypadkach skrócić okres służby instruktorskiej niezbędnej do otwarcia próby na kolejny stopień,
 - d) w uzasadnionych przypadkach, biorąc pod uwagę wykształcenie, doświadczenie i dotychczasowy przebieg służby instruktorskiej kandydata do stopnia, uznać za spełnione wymaganie na stopień, opisując ten fakt w programie próby wraz z uzasadnieniem.
17. W celu zamknięcia próby:
 - a) zdobywający stopień składa do KSI wnioski o zamknięciu próby; do wniosku należy dołączyć: pisemny raport z przebiegu próby, zrealizowania wymagań i spełnienia warunków zamknięcia próby oraz z osiągnięcia poziomu opisanego w idei stopnia, dokumentację powstałą w wyniku realizacji próby oraz opinie bezpośredniego przełożonego i komendanta zaliczającego służbę instruktorską,
 - b) opiekun przedstawia KSI pisemną opinię o zdobywającym stopień i przebiegu próby.
18. KSI po rozmowie ze zdobywającym stopień i jego opiekunem wnioskuję do właściwego komendanta o zamknięciu próby.
19. Po złożeniu przez KSI wniosku o pozytywne zamknięciu próby właściwy komendant jest zobowiązany do podjęcia decyzji o zamknięciu próby z wynikiem pozytywnym oraz o przyznaniu stopnia. Decyzję o zamknięciu próby z wynikiem pozytywnym oraz przyznaniu stopnia komendant ogłasza w rozkazie nie później niż 30 dni od daty wpłynięcia wniosku KSI.
20. Po złożeniu przez KSI wniosku o negatywne zamknięciu próby właściwy komendant jest zobowiązany do podjęcia decyzji o zamknięciu próby z wynikiem negatywnym, jednak nie wcześniej niż 14 dni od daty wpłynięcia wniosku KSI. W tym terminie zdobywającemu stopień przysługuje prawo do odwołania się od postanowienia KSI do właściwego komendanta. Komendant rozpatruje odwołanie w ciągu 7 dni. Po pozytywnym rozpatrzeniu odwołania komendant ponownie kieruje sprawę próby do KSI. KSI powtórnie dokonuje oceny realizacji próby w terminie 30 dni. Ponowny wniosek KSI do komendanta jest ostateczny. W przypadku niewniesienia odwołania lub negatywnego rozpatrzenia odwołania pierwszy wniosek KSI staje się ostateczny. Decyzję komendant ogłasza w rozkazie w ciągu 30 dni od ostatecznego wniosku KSI.
21. W przypadku niezakończenia próby przez zdobywającego w wyznaczonym terminie KSI najpóźniej po upływie 3 miesięcy wzywa zdobywającego stopień i opiekuna do stawienia się na zbiórce komisji, podczas której dokonuje oceny realizacji próby oraz podejmuje decyzję o przedłużeniu czasu trwania próby lub zamknięciu próby. Jeżeli odbywający próbę nie stawia się na wezwanie komisji i nie usprawiedliwi swojej nieobecności, komisja na następnej zbiórce zamyka próbę z wynikiem negatywnym.

22. Ponowne otwarcie próby może nastąpić po upływie co najmniej 6 miesięcy od zamknięcia próby z wynikiem negatywnym.
23. Dorobek prób na stopnie instruktorskie powinien być upowszechniony, tak by umożliwić korzystanie z niego kadrze oraz zdobywającym stopnie.
24. Zalecany czas trwania próby wynosi od 1 roku do 2 lat.

IV. WYMAGANIA NA STOPNIE

PRZEWODNIK - PRZEWODNICZKA

Idea stopnia

Swoją postawą propaguje harcerski system wartości wynikający z Przymierzenia i Prawa Harcerskiego. Poznaje siebie i motywy swojego postępowania. Pracuje nad własnymi słabościami i rozwija zdolności. Jest wzorem dla harcerzy. We współdziałaniu z dziećmi i młodzieżą znajduje radość, umie być starszym kolegą i przewodnikiem. Bierze aktywny udział w życiu drużyny, świadomie stosując metodę harcerską i wykorzystując przykład osobisty do realizacji celów wychowawczych. Ma poczucie odpowiedzialności za pracę i powierzoną grupę. Współtworzy hufcową wspólnotę. Ma świadomość wychowawczej roli służby w harcerstwie.

Warunki otwarcia próby

1. Złożenie Przymierzenia Harcerskiego.
2. Przedstawienie KSI programu swojej próby zapewniającego realizację wymagań.
3. Ukończone 16 lat.

Wymagania

1. Kształtuje własną osobowość zgodnie z Prawem Harcerskim, w tym dokonał samooceny i na tej podstawie ułożył i konsekwentnie realizował plan swojego rozwoju.
2. Pogłębia swoją wiedzę i rozwija swoje zainteresowania.
3. Zachowuje właściwe proporcje w wypełnianiu obowiązków wynikających z przynależności do różnych grup społecznych (rodzina, szkoła, drużyna, środowisko zawodowe).
4. Podejmuje stałą służbę w swoim harcerskim środowisku.
5. Bierze udział w życiu hufca.
6. W trakcie minimum 9-miesięcznej aktywnej służby w gromadzie/drużynie wykazał się umiejętnością pracy wychowawczej metodą harcerską z dziećmi lub młodzieżą w wybranej grupie wiekowej, w tym umiejętnościami:
 - a) stosowania instrumentów metodycznych,
 - b) stosowania systemu małych grup,
 - c) tworzenia programu gromady/drużyny, jego realizacji i podsumowania,
 - d) pracy z Prawem i Przymierzeniem / Prawem i Obietnicą,
 - e) samodzielnego prowadzenia zbiórekoraz uczestniczył w:
 - f) organizacji wyjazdowych form pracy wykorzystujących kontakt z przyrodą,

- g) organizowaniu oraz przeprowadzeniu gier i form pracy w terenie uwzględniających współdziałanie i współzawodnictwo,
 - h) pozyskiwaniu środków finansowych lub innych form wsparcia działalności gromady/drużyny,
 - i) organizacji obozu (kolonii) lub zimowiska gromady/drużyny i pełnić na nim funkcję,
 - j) prowadzeniu dokumentacji niezbędnej do działania gromady/drużyny,
 - k) współpracy ze środowiskiem działania - rodzicami, szkołą, itp.
7. Wykazał się umiejętnością stosowania zasad dotyczących umundurowania, musztry, ceremoniału harcerskiego w pracy z drużyną.
 8. Wiedzę zdobytą w harcerskiej literaturze i mediach wykorzystał w pracy wychowawczej. Przeczytał minimum 3 książki harcerskie.

Warunki zamknięcia próby

1. Osiągnięcie poziomu opisanego w idei stopnia i zrealizowanie wymagań próby.
2. Przestrzeganie zasad „Polityki ochrony bezpieczeństwa dzieci w ZHP” oraz innych przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą.
3. Posiadanie wiedzy i umiejętności na poziomie stopnia harcerki orlej - harcerza orlego.
4. Ukończenie minimum 15-godzinnego kursu pierwszej pomocy zawierającego zajęcia w praktyce.
5. Pozytywnie oceniona służba w gromadzie/drużynie w okresie realizacji próby.
6. Ukończenie kursu przewodnikowskiego.
7. Posiadanie wiedzy i umiejętności odpowiadających wymaganiom stawianym wychowawcom wypoczynku.

Oznaka stopnia

Oznaką stopnia przewodnika jest granatowa podkładka pod krzyżem harcerskim i granatowa lilijka na lewym rękawie munduru.

PODHARCMISTRZ - PODHARCMISTRZYNI

Idea stopnia

Określa kierunki swojego rozwoju i je realizuje. Pracuje nad własnymi słabościami, przełamując je. Przykładem osobistym świadomie i pozytywnie oddziałuje na otoczenie. Rozumie ludzi i otaczającą go rzeczywistość - reaguje na ich potrzeby. Systematycznie stosuje służbę jako narzędzie harcerskiej pracy wychowawczej. Potrafi zauważyć sytuacje problemowe i je rozwiązywać. Umie spojrzeć na nie szerzej, niż tylko z perspektywy własnego środowiska. Buduje swój autorytet. Doskonali swą wiedzę i umiejętności wychowawcze. Dzieli się nimi z kadrami. Świadomie i konsekwentnie stosuje metodę harcerską. Pracuje w zespole instruktorskim. Ma własny pogląd na sprawy nurtujące jego środowisko harcerskie. Wzmacnia tożsamość harcerstwa.

Warunki otwarcia próby

1. Pozytywnie oceniona praca instruktorska przez co najmniej 12 miesięcy od przyznania stopnia przewodnika.

2. Zaliczona służba instruktorska.
3. Ukończone 18 lat.
4. Przedstawienie KSI programu swojej próby zapewniającego realizację wymagań.
5. Brał udział w doskonaleniu zastępowych, przybocznych.
6. Ma doświadczenie na funkcji drużynowego lub przybocznego.

Wymagania

1. Wykazał się umiejętnością pracy nad sobą, stawiania celów w życiu, podejmowania działań (do ich realizacji), ich oceny i wyciągania wniosków.
2. Podnosi swoje umiejętności i kwalifikacje.
3. Bierze czynny udział w życiu otaczającego go środowiska społecznego.
4. W swojej pracy instruktorskiej świadomie wykorzystuje służbę.
5. Wykazał się umiejętnością pracy w zespole, komunikowania się oraz motywowania innych. Zrealizował zadanie instruktorskie na poziomie szczepu lub hufca.
6. Pogłębił znajomość harcerskiego systemu wychowawczego oraz zasad metodyki grup wiekowych.
7. Stosuje metodę harcerską w pracy z instruktorami.
8. Świadomie stosuje System pracy z kadrą.
9. Pracuje nad swoją postawą instruktorską. Doskonali swoje umiejętności harcerskie i instruktorskie - w trakcie próby brał udział w minimum 2 wybranych formach kształceniowych.
10. Przygotował się do roli opiekuna próby na stopnie instruktorskie.
11. Pozyskał sojuszników do działalności harcerskiej.
12. Pełnił funkcję instruktorską w czasie roku harcerskiego i był członkiem komendy kolonii/obozu lub zimowiska.
13. Orientuje się w historii i aktualnej sytuacji harcerstwa. Korzysta z harcerskiej literatury i mediów. Przeczytał minimum 3 wybrane książki harcerskie.
14. Wykazał się znajomością przepisów finansowych i organizacyjnych oraz zasad prowadzenia obozu harcerskiego odpowiadających wymaganiom stawianym kierownikom wypoczynku.
15. Wykazał się umiejętnością pozyskiwania środków na działalność harcerską.

Warunki zamknięcia próby

1. Osiągnięcie poziomu opisanego w idei stopnia i zrealizowanie wymagań próby.
2. Pozytywnie oceniona praca instruktorska w okresie realizacji próby.
3. Ukończenie kursu podharc mistrzowskiego.

Oznaka stopnia

Oznaką stopnia podharc mistrza jest zielona podkładka pod krzyżem harcerskim i zielona lilijka na lewym rękawie munduru.

HARCMISTRZ - HARCMISTRZYNI

Idea stopnia

Dbą o swój wszechstronny rozwój. Stara się dotrzeć do prawdy o sensie życia. Konsekwentnie realizuje swoje cele życiowe. Osiągnął założoną przez siebie dojrzałość w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Kreuje rzeczywistość. Jest znaczącą osobowością w zespole instruktorskim, z którym aktywnie pracuje w środowisku swojego działania. Dzieli się własnymi doświadczeniami życiowymi i wychowawczymi i przekłada je na trwały dorobek. Po mistrzowsku stosuje harcerski system wychowawczy. Ma dużą wiedzę i umiejętności w zakresie samodzielnego kierowania zespołem. Potrafi inspirować i organizować swoje środowisko do potrzebnego społecznie działania. Wpływa na oblicze harcerstwa, buduje jego tożsamość. Jest wzorem dla instruktorów.

Warunki otwarcia próby

1. Pozytywnie oceniona praca instruktorska przez co najmniej 12 miesięcy od przyznania stopnia podharc mistrza.
2. Zaliczona służba instruktorska.
3. Ukończone 21 lat.
4. Przedstawienie KSI programu swojej próby zapewniającego realizację wymagań.
5. Udział w kształceniu kadry.

Wymagania

1. W świadomy sposób określa i realizuje własne plany życiowe.
2. Pogłębia swoją wiedzę zawodową.
3. Poza swoimi zainteresowaniami zawodowymi poznaje wybraną dziedzinę nauki lub kultury.
4. Świadomie stosuje harcerski system wychowawczy, upowszechnia go i dzieli się własnymi doświadczeniami.
5. Przygotował się do roli opiekuna próby na stopień podharc mistrza i harcmistrza.
6. Kierował zespołem instruktorskim. W jego działaniu kształtował postawy oraz poszerzał wiedzę i umiejętności instruktorów.
7. Wykazał się skutecznym stosowaniem Systemu pracy z kadrami w kierowanym przez siebie zespole instruktorskim.
8. Zrealizował zadanie instruktorskie na poziomie chorągwi lub Związku.
9. Opracował i upowszechnił materiały programowo-metodyczne jako wkład w dorobek Związku.
10. W trakcie próby ukończył kurs harcmistrzowski lub aktywnie uczestniczył w minimum 2 innych formach wymiany doświadczeń poziomu harcmistrzowskiego (kursy, warsztaty, seminaria, konferencje itp.).

Warunki zamknięcia próby

1. Osiągnięcie poziomu opisanego w idei stopnia i zrealizowanie wymagań próby.
2. Osiągnięcie sukcesu w wybranej dziedzinie.
3. Prowadzenie obozu (kolonii) lub zimowiska w okresie od zdobycia stopnia podharc mistrza. Uzyskanie pozytywnej oceny swojej pracy.
4. Pozytywnie oceniona praca instruktorska w okresie realizacji próby.
5. Pełnienie funkcji opiekuna pozytywnie zakończonej próby na stopień instruktorski w okresie od zdobycia stopnia podharc mistrza.

Oznaka stopnia

Oznaką stopnia harcmistrza jest czerwona podkładka pod krzyżem harcerskim i czerwona lilijka na lewym rękawie munduru.

V. ZOBOWIĄZANIE INSTRUKTORSKIE

25. Zobowiązanie Instruktorskie powinno zostać zorganizowane przez opiekuna próby nie później niż 3 miesiące po przyznaniu stopnia przewodnika-przewodniczki.

26. Za przyjęcie rozkazem w poczet instruktorów odpowiada właściwy komendant.

Zadania opiekuna próby instruktorskiej

67. Do zadań opiekuna próby należy dbałość o przygotowanie, realizację i podsumowanie próby, które zagwarantują osiągnięcie poziomu określonego w idei stopnia. W szczególności zadania opiekuna to:

- a) przygotowanie wspólnie z podopiecznym programu próby na stopień,
- b) stawienie się na komisji otwierającej i zamykającej,
- c) bieżąca pomoc w realizacji próby w trakcie jej trwania,
- d) monitorowanie pracy podopiecznego,
- e) dokonanie z podopiecznym analizy realizacji próby,
- f) sporządzenie opinii sumującej zamknięcie próby,
- g) w przypadku próby przewodnikowskiej - organizacja Zobowiązania Instruktorskiego w terminie 3 miesięcy od przyznania stopnia.

VII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

69. Traci moc uchwała nr 40/XXXVI Rady Naczelnej ZHP z dnia 6 marca 2011 r. w sprawie systemu stopni instruktorskich.

70. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2017 r.

71. Próby na stopnie instruktorskie otwarte przed 1 stycznia 2017 r. prowadzone są według dotychczasowych zasad.

72. KSI dostosują swoje regulaminy do nowego systemu stopni instruktorskich do 31 marca 2017 r.

Przewodniczący
Związku Harcerstwa Polskiego

hm. Dariusz Supeł

UZASADNIENIE

W listopadzie 2015 r. Rada Naczelna ZHP przyjęła uchwałę w sprawie kierunków pracy z kadrami na lata 2016-2017. Uchwała ta zobowiązywała do przeglądu i modyfikacji wszelkich narzędzi pracy z kadrami pod kątem zgodności z powyższą uchwałą. System Stopni Instruktorskich został wskazany jako jeden z kluczowych dokumentów, który powinien ulec przeglądowi.

Również w listopadzie do Rady Naczelnej wpłynął projekt zmian w Systemie Stopni Instruktorskich przygotowany przez Komisję Stopni Instruktorskich przy Głównej Kwaterze ZHP po konsultacji z chorągwanymi komisjami stopni instruktorskich.

Projekt ten po zmianach zaproponowanych przez Radę Naczelną został skierowany do szerokich, otwartych dla wszystkich instruktorów konsultacji, które trwały ponad 6 miesięcy. W konsultacjach prowadzonych przez RN ZHP wzięło udział ponad 400 instruktorów. Wnioski do systemu sformułowało 14 chorągwi. Wnioski wpływały również od rad chorągwi, hufców, a także indywidualnych instruktorów. Podczas zbiórek w chorągwiach, w których uczestniczyli między innymi członkowie chorągwanymi i hufcowych komisji stopni, dyskutowano o roli i miejscu instruktora i oczekiwaniach, jakie ma wobec niego organizacja. Szczegółowo omówione zostały idee poszczególnych stopni i na tej podstawie skonstruowane zostały propozycje zmian w warunkach otwarcia, zamknięcia i wymagań na poszczególne stopnie instruktorskie.

Ostateczne zmiany wprowadzone do Systemu Stopni Instruktorskich to efekt pracy Rady Naczelnej ZHP, Komisji Stopni Instruktorskich przy Głównej Kwaterze ZHP i instruktorów uczestniczących w konsultacjach.